

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2025–2027 ja talousarvio 2025

Maakuntahallitus 14.10.2024

Päijät-Hämeen liitto
The Regional Council of Päijät-Häme

Tekijätiedot
ISBN 978-951-637-274-0
ISSN 1237-6515

Sisällysluettelo

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2025–2027 ja talousarvio 2025	5
Maakuntajohtajan katsaus	5
Päijät-Hämeen liiton toimintaa ohjaavat asiakirjat	8
Perussopimuksen mukaiset ydintehtävät.....	8
Liiton toimintaa ohjaavat strategiset linjaukset	8
Maakunnan liiton toiminta 2025–2027	10
Liiton tehtäviä hoidetaan neljällä vastuualueella.....	10
Hallinto ja tukipalvelut	11
Aluesuunnittelu	11
Aluekehitys	12
Edunvalvonta ja kuntayhteistyö	14
Vuoden 2025 talousarvio	17
Yleinen taloudellinen tilanne	17
Päijät-Hämeen näkymä	17
Kuntatalous.....	19
Talousarvion laadinnan perustelut.....	19
Käyttötalousosa	29
Tuloslaskelmaosa	30
Rahoitusosa	31
Liitteet.....	32

**Kestävä,
kehittyvä
Päijät-Häme**

Maakuntajohtajan katsaus

Tätä toiminta- ja taloussuunnitelmaa valmisteltaessa valtiovarainministeriö on juuri saanut valmiiksi syksyn taloussuunnusteensa. Sen mukaan Suomen talous on alkanut toipua taantumasta, ja kasvun odotetaan vauhdittuvan vuoden loppua kohti ja ensi vuonna. Julkinen talous pysyy kuitenkin alijäämäisenä, ja velka kasvaa edelleen.

Vuositasolla bruttokansantuotteen odotetaan supistuvan tänä vuonna 0,2 prosenttia, mutta ensi vuonna kasvu nopeutuu 1,7 prosenttiin. Vientikysyntä elpyy maailmankaupan kasvun myötä. Inflaation hidastuminen ja korkojen aleneminen vahvistavat ostovoimaa ja yksityisen kulutuksen kasvua. Korkojen alenemisen odotetaan auttavan mm. rakennusalaan nousemaan syvästä kuopasta ensi vuonna. Investointeja tulevat lisäämään mm. puhtaaseen energiasiirtymään ja turvallisuuden liittyvät hankkeet. Tavoitteena on, että talouden nopeutuva kasvu ja hallituksen päättämät toimet julkisen talouden vahvistamiseksi pienentävät julkisyhteisöjen alijäämiä ensi vuodesta alkaen, toivottavasti.

Talouden yleinen toipuminen alkaa näkyä myös Päijät-Hämeessä. Viimeisimmän PK-yritysbarometrin mukaan Päijät-Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat hiljalleen nousemassa viime kevääseen verrattuna. Mutta varovaisuuttakin on. Pk-yritysten investointihalukkuus on edelleen vaatimattomalla tasolla ja kaikilla päätoimialoilla on enemmän investointeja vähentäviä yrityksiä kuin niitä, joilla investointien odotetaan lisääntyvän. Pk-yritysten kasvuhaluus Päijät-Hämeessä on ollut pitkään vaatimatonta, mutta nyt luvuissa alkaa hiljalleen näkyä muutosta. Yli kolmannes pk-yrityksistä on joko voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia.

Tänä syksynä Päijät-Hämeen liitto on käynnistänyt kaksi rinnakkain etenevää prosessia. Olemme ryhtyneet valmistelemaan uutta maakuntastrategiaa 2050, visiota tulevaisuuden Päijät-Hämeestä. Lisäksi olemme käynnistäneet Päijät-Hämeen 2060 maakuntakaavan laadinnan. Prosessit etenevät rinnakkain ja tavoitteena on osallistaa kaikki maakunnan keskeiset sidosryhmät tähän tärkeään työhön. Näiden lisäksi liiton toiminta keskittyy seuraavalla kaudella ilmasto- ja kestävyystyöhön, jota ohjaa Päijät-Hämeen vihreän siirtymän ohjelma, sekä maakunnan liikennejärjestelmäsuunnittelun johtamiseen, ja liikunnan ja kulttuuritoiminnan edistämiseen.

Voimassa olevan maakuntastrategian kaksi pääteemaa ovat vetovoima ja uudistuminen. Uudistumiskyky vaatii oikeaa asennetta muutoksen aikaansaamiseksi, hyvää ennakkointia ja rohkeutta. Uudistumiskyvystä en ole huolissani, sillä maakunnastamme löytyy paljon yritteliäisyyttä ja osaamista. Meillä on myös panostettu TKI- ja innovaatiotoimintaan ja infran rakentamiseen, joista hyviä esimerkkejä ovat mm. elintarvikesektorin Food Pilot Plant sekä LUT-yliopiston ja Kempowerin sähköisen liikenteen tutkimuskeskus EMRC. Kasvuhalukkaita yrityksiä löytyy ja maakunnan keskeiset klusterialat- sähköinen liikenne, Lahti Sports Hub, Päijät-Hämeen viljaklusteri, kiertotalous-, metsä- ja puuteollisuus, sekä Lahden seudun meriklusteri – kehittyvät ja laajentavat verkostojaan. Lisäksi ensi vuoden alusta alkaen Lahden seudun kehitysyritys Ladec laajenee kattamaan koko maakunnan, kun Heinola, Kärkölä ja Sysmä liittyvät kehitysyrityksen osakkaiksi. Tämä tekee Ladecista ainoan laajaan, sillä missään muualla Suomessa ei ole koko maakunnan kattavaa kehitysyritystä.

Päijät-Hämeessä voimme olla tyytyväisiä myös siitä, että meillä on LUT-yliopisto. Sen kasvutarina ja menestys hakevat vertaistaan. LUT-yliopistokonserni, ml. LAB ammattikorkeakoulu, yhdessä Salpaus -

ammattioppilaitoksen kanssa ovat kriittisiä tekijöitä maakuntamme kehityksen ja uusien osaajien kouluttamisen kannalta. Moderni opiskeluympäristö ja oppilaitosten hyvä ilmapiiri ovat omiaan vahvistamaan alueemme vetovoimaa. Päijät-Hämeen liitto on tehnyt jo pitkään hyvää yhteistyötä näiden oppilaitosten kanssa ja tätä arvokasta yhteistyötä jatkamme myös tulevaisuudessa.

Ensi vuoden toiminta- ja taloussuunnitelmaan vaikuttaa myös kevään alue- ja kuntavaalit, jotka järjestetään 13.4.2025. Liitto on perinteisesti vastannut luottamushenkilökoulutuksen järjestämisestä ja tavoitteenamme on kehittää koulutusta entisestään, panostaa kuntalainsäädännön ja taloushallinnon koulutuksen lisäksi myös mm. elinvoimaan liittyvään koulutukseen.

Maakuntamme suurimpia haasteita ovat edelleen valtakunnan keskiarvoon verrattuna korkea työttömyys, ja alhainen tulo- ja koulutustaso. Lisäksi, kuten monella muullakin alueella Suomessa, syntyvyys ei pysy enää perässä kuolleiden määrään verrattuna ja työikäisen väestön määrä vähenee samalla kun väestö vanhenee. Elinvoimayhtälöä ei voi ratkaista ilman maahanmuuttoa.

Vuonna 2023 hyvinvointialueet aloittivat toimintansa ja sote- ja pelastuspalvelut siirtyivät kunnilta valtion rahoittamille hyvinvointialueille. Tänä vuonna on puolestaan valmisteltu TE-uudistusta, joka astuu voimaan vuoden 2025 alusta ja jonka myötä työllisyyspalvelut siirtyvät 45 uudelle työllisyysalueelle ympäri Suomea. Päijät-Hämeessä työllisyysalueita tulee olemaan kaksi, Lahdella oma ja loput yhdeksän muodostaen toisen työllisyysalueen. Päijät-Hämeen liitto on ollut tiiviisti mukana näihin uudistuksiin liittyvässä valmistelutyössä ja liitto tulee jatkamaan hyvinvointialueuudistuksen, kotoutumislain ja TE-palveluita koskevien uudistusten seurantaan myös ensi toimintakaudella.

Maakuntastrategia sekä älykkään erikoistumisen strategia ohjaavat kaikkien Suomen maakuntien kehittämistä sekä erityisesti alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimeenpanoa ja rahoituksen allokoitua alueella. Päijät-Hämeen liitto on viime vuosina paitsi tukenut laaja-alaisesti erilaisia kehityshankkeita niin panostanut myös kansainväliseen hanketoimintaan, minkä johdosta olemme laajentaneet kansainvälisiä verkostojamme sekä saaneet lisäpanoksia muutoin rajallisiin rahoitusresursseihin. Jatkamme aktiivista hanketoimintaa myös ensi vuonna.

Vuonna 2026 voimaan astuvan valtion aluehallintouudistuksen myötä Suomeen ollaan muodostamassa 10 uutta elinvoimakeskusta sekä yksi valtakunnallinen lupa- ja valvontavirasto. On olemassa suuri riski sille, että elinvoimakeskusten tehtävät ovat päällekkäisiä maakuntien liittojen lakisääteisen aluekehitystehtävän kanssa. Työnjaon tulee olla selkeä. Samalla elinvoimakeskusten toiminnan tulee tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä kuntien ja maakunnan liittojen kanssa. Tulemme jatkamaan vaikuttamistyötä, jotta elinvoimakeskusten vaikutusalueella resurssit jaetaan niin, että sekä kaupunkialueet että maakuntien pienemmät kunnat ja yritykset saavat tarvittavan tuen kehittämiseen ja investointeihin.

Edunvalvontaa teemme laaja-alaisesti sekä liiton toimesta että yhteistyössä maakunnan keskeisten sidosryhmien ja vaikuttajien, muiden maakuntien, alueiden ja kaupunkien kanssa. Vierailimme säännöllisin väliajoin kunnissa ja parhaillaan käynnissä olevan kuntakierroksen pohjalta onkin tarkoitus päivittää uusi edunvalvontasuunnitelma. Nykyiset edunvalvonnan keskeiset tavoitteet liittyvät osaamistason nostamiseen ja TKI-panostusten kasvattamiseen, Päijät-Hämeen aseman vahvistamiseen elintarviketeollisuuden kansallisena veturina, vihreän siirtymän ja sähköisen liikenteen edistämiseen sekä maakunnan saavutettavuuden kehittämiseen.

Maakunnan oman edunvalvontatyön lisäksi vaikuttamistyötä tehdään myös Etelä-Suomen maakuntien kesken, kaikkien maakuntien yhteisvoimin, sekä myös alueellisissa verkostoissa kuten Alueiden komitea,

CPMR ja BSSSC. Tulevalla toimintakaudella myös EU-vaikuttamisen merkitys korostuu, kun sekä uusi parlamentti että uusi komissio ovat aloittaneet toimintansa. Tähän liittyen on hyvä muistaa, että alueet ja kaupungit toimeenpanevat 70 % kaikesta unionin lainsäädännöstä, joten se, mitä Brysselissä päätetään ja sovitaan vaikuttaa mitä suurimmassa määrin myös alueiden ja kaupunkien toimintaan. EU-rahoitusvälineiden luomista mahdollisuuksista puhumattakaan. Vaikuttamistyössä onnistuminen edellyttää omien ja yhteisten EU-tavoitteiden kirkastamista, fokusointia sekä aktiivisuutta.

Liitto panostaa toiminnallaan myös maakuntamme nuoriin. Tänä syksynä on käynnistynyt jälleen uusi Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu 2024–2025, joka jatkuu myös ensi toimintakaudella. Vaikuttajakoulu on tarkoitettu päijäthämäläisille toisen asteen opiskelijoille, eli lukiolaisille ja ammattiin opiskeleville nuorille. Vaikuttajakoulussa tutustutaan poliittiseen päätöksentekoon ja yhteiskunnallisiin ajankohtaisasioihin. Lukuvuoden kestävässä koulutuksessa päästään verkostoitumaan, oppimaan sekä rakentamaan ensimmäisiä askelia yhteiskunnallisena vaikuttajana. Olemme saaneet erittäin positiivista palautetta vaikuttajakoulusta, mikä luonnollisesti motivoi myös jatkotyötä.

Kuntayhteistyön koordinaatiosta on muodostunut keskeinen osa Päijät-Hämeen liiton työtä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja sitä kautta tukea koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Viime aikoina erityistä huomiota ovat saaneet TE-uudistuksen valmistelu, kotouttaminen, valtionosuusuudistus, kuntien vesihuolto sekä varautuminen. Niin valtion kuin kuntienkin heikon taloustilanteen vuoksi mahdolliset kuntien liitokset ovat tekemässä paluuta keskusteluagendoille.

Päijät-Hämeen liitto on lunastanut paikkansa maakunnan kehittäjänä ja kuntien edunvalvojana. Toimintaympäristön nopea muutosvauhti vaatii kykyä ennakoita ja uudistua. Jatkamme työtämme ennakkoluulottomasti, ratkaisuhakuisesti, positiivisella asenteella, ja luoden uusia kumppanuuksia.

Päijät-Hämeen liiton arvoja ovat tasa-arvo, avoimuus, luottamus, osallistaminen ja tietoon pohjautuva päätöksenteko. Näiden merkitys korostuu entisestään aikana, jolloin tekoäly sovelluksineen haastaa meitä kiihtyvällä vauhdilla. Vahvuuksiamme ovat ammattitaitoinen, innovatiivinen ja kannustava organisaatio, joka on sitoutunut tekemään töitä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, Päijät-Hämeen hyväksi.

Niina Pautola-Mol

Maakuntajohtaja

Päijät-Hämeen liiton toimintaa ohjaavat asiakirjat

Päijät-Hämeen liitto on lakisääteinen kuntayhtymä, johon kuuluu kymmenen jäsenkuntaa. Päijät-Hämeen liiton toiminnan lähtökohtana ovat lainsäädännössä, erityisesti laissa alueiden kehittämisestä sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa, määritellyt tehtävät.

Lakisääteisten tehtävien lisäksi maakunnan liitto voi ottaa tehtäväkseen erilaisia kehittämis- ja koordinoititehtäviä, mikäli kunnat yhteisesti näin sopivat. Päijät-Hämeen liiton perussopimuksessa kunnat ovat määritelleet liiton toiminnan ydintehtävät. Edellä mainittujen lisäksi liiton sisällöllistä toimintaa ohjaavat maakuntasuunnitelman ja -ohjelman tavoitteet ja painopisteet.

Perussopimuksen mukaiset ydintehtävät

Päijät-Hämeen liiton perussopimuksen mukaan liitto on maakunnan kehittämisen ja yhteistyön keskus, joka vastaa jäsenkuntia ja niiden väestöä palvelevasta maakunnallisesta suunnittelu- ja kehittämistyöstä sekä edunvalvonnasta.

Perussopimuksen mukaisia liiton tehtäviä ovat:

- huolehtia maankäyttö- ja rakennuslaissa kuntayhtymälle säädetyistä tehtävistä
- huolehtia alueiden kehittämisestä annetussa laissa ja asetuksessa sekä rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetussa laissa ja asetuksessa maakunnan liitolle määrätystä tehtävistä.
- hoitaa muutkin sille lainsäädännössä määrätty tehtävät. Lakisääteisten tehtävien lisäksi liitto huolehtii muusta kehittämistoiminnasta maakunnassa sen henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja hyvän elinympäristön turvaamiseksi, vahvistaa maakunnallista yhteenkuuluvuutta sekä sisäistä ja ulkoista yhteistyötä.

Muusta yhteistyöstä ja -alueista liitot voivat sopia aluekehityslain mukaisesti.

Liiton toimintaa ohjaavat strategiset linjaukset

Maakuntastrategia on maakunnan toimijoiden yhdessä laatima aluekehittämisen asiakirja, joka ohjaa maakunnan viranomaisten toimintaa. Maakuntastrategiassa tunnistetaan toimintaympäristön muutostekijät ja maakunnan ominaispiirteet. Näin saadaan alueen suuret kysymykset, joihin sen on vastattava menestyäkseen tulevaisuudessa. Päijät-Hämeen suuria kysymyksiä ovat maakunnan vetovoiman kehittyminen sekä asenne muutokseen.

Maakunnan strategian kahdeksi pääteemaksi nousivat vetovoima ja uudistumiskyky

1. Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia.
2. Uudistumiskyky tarkoittaa valmiutta ennakoida muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla.

Päijät-Hämeen maakuntastrategia ja maakuntaohjelma on yhdistetty yhdeksi dokumentiksi (jatkossa mko), jossa ovat mukana maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet eli Euroopan unionin edellyttämän RIS3-prosessin mukainen alueellisten vahvuuksien ja kilpailuetujen tarkastelu. Älykäs erikoistuminen

nojautuu erityisesti olemassa oleviin tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvuuksiin ja niiden hyödyntämiseen yritysten kehittämisessä ja työllisyyden parantamisessa.

Maakuntaohjelmassa on viisi toimenpidekokonaisuutta, joiden avulla täsmennetään kahta pääteemaa. Näiden avulla voidaan kirjoittaa hankkeita, jotka yhdistävät ohjelman varsinaisiin rahoitusinstrumenttien ohjelmiin.

- Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta
- Pitovoimainen maakunta
- Uudistumiskykyä vahvistava koulutus ja TKI-toiminta
- Uudistumiskykyä yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille
- Uudistumiskykyinen hiilineutraali Päijät-Häme 2030

Päijät-Hämeen maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet ovat:

- Sportti
- Ruoka ja juoma
- Valmistus

Näitä kolmea kärkeä poikki leikkaa kestävyysperiaate, jossa yhdistyvät maakunnan perinteiset osaamisalueet ympäristöteknologia ja energia- ja resurssikysymykset sisältävä kiertotalous ja muotoilu.

Maakunnan liiton toiminta 2025–2027

Liiton tehtäviä hoidetaan neljällä vastuualueella

Päijät-Hämeen liiton toiminta on organisoitu neljälle vastuualueelle, jotka tekevät päivittäistä yhteistyötä yli vastuualuerajojen. Vastuualueiden keskeiset tehtävät on kuvattu alla olevassa taulukossa:

Taulukko 1 Päijät-Hämeen liiton tehtävät

Hallinto- ja tukipalvelut	Aluesuunnittelu	Aluekehitys	Edunvalvonta ja kuntayhteistyö
Liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä vastaaminen.	Maakuntakaavan laatiminen ja ajan tasalla pito. Maakuntakaavan toteuttamisen edistäminen kuntakaavoitukseen osallistumalla (neuvottelut ja lausunnot).	Maakunnan pitkän tähtäimen kehittämissuunnitelmien poliittisten linjausten ja tavoitteiden valmistelu (maakuntastrategia).	Edunvalvonnan suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä maakunnan kuntien, oppilaitosten, elinkeinoelämän ja Etelä-Suomen maakuntien kanssa.
	Liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen ja ajan tasalla pito. Jatkuva liikennejärjestelmätyö sidosryhmätyöskentelyn ja edunvalvonnan keinoin.	Valtuustokauden strategisten tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelu. Hankevalinnat alueella toimivat ohjauksen välineenä.	Maakunnan kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen mm. säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumin toiminta.
	Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimustyö yhdessä kuntien ja valtion kanssa. • MAL-sopimuksen toimenpiteiden seuranta MAL-neuvotteluihin osallistuminen.	Yleinen maakunnan kehittäminen. Maakunnan älykkään erikoistumisen teematyö. TKI-kehityksen vauhdittaminen. Maakuntien välinen yhteistyö.	Kansainvälinen yhteistyö ja edunvalvonta EU-tasolla.
	Maakuntien välinen yhteistyö.	Euroopan rakennerahasto-ohjelman alueellinen toimeenpano. Kansallisten rahoitusten toimeenpano.	Päijät-Hämeen liiton ulkoinen ja sisäinen viestintä.
		Kansainväliset hankkeet ja verkostot maakunnan kehittämisen apuna.	

Hallinto ja tukipalvelut

Hallinnon ja tukipalveluiden vastuualue vastaa liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä. Hallinnon vastuualueen tavoitteena on oikea-aikaiset ja kustannustehokkaat prosessit liiton henkilöstön ja luottamushenkilöhallinnon käyttöön.

Hallinnon toimintojen kehittämistä jatketaan edelleen vuoden 2025 aikana. Keskeisiä toimenpiteitä ovat mm. tiedonhallintamallin päivittäminen, sähköisen arkistoinnin jalkauttaminen, tietoturva- ja suojan parantaminen sekä sisäisen palvelutuotannon edelleen kehittäminen. Syksyllä 2024 koko henkilöstön käyttöön otetun Copilot-tekoälyn hyödyntämistä jatketaan osana työnkulkujen ja prosessien kehittämistä. Lisäksi hallintoasiakirjoja ja sääntöjä päivitetään tarpeen mukaan.

Päijät-Hämeen liitto järjestää vuosittain Vellamon maakuntajuhlan, jonka yhteydessä jaetaan Päijät-Häme-mitali.

Luottamushenkilöhallinto

Kunta- ja aluevaalit pidetään yhtä aikaa keväällä 2025. Päijät-Hämeen liitto järjestää luottamushenkilöille koulutusta keskeisten asia-alueiden osalta.

Päijät-Hämeen liiton ylintä päätösvaltaa käyttää maakuntavaltuusto, joka päättää liiton toiminnan tavoitteista ja taloudesta sekä keskeisimmistä liiton toimintaa ohjaavista ohjelmista ja suunnitelmista. Maakuntavaltuusto kokoontuu kolme kertaa vuonna 2025.

Maakuntahallitus vastaa liiton käytännön toiminnasta ja hallinnosta sekä johtaa valtuuston aluekehitystyölle, alueidenkäytön suunnittelulle ja edunvalvonnalle asettamien tavoitteiden toteutumista. Maakuntahallitus kokoontuu 10 kertaa vuonna 2025.

Tarkastuslautakunta suorittaa liiton toiminnan ja talouden tarkastuksen. Tarkastuslautakunnan ydintehtävinä on seurata kuntayhtymän toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista ja tilintarkastusprosessin etenemistä. Tarkastuslautakunta kokoontuu 5–7 kertaa vuonna 2025.

Päijät-Hämeen liitto organisoii aluekehityslain mukaisen maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) toiminnan ohjelmakaudella 2021–2027. Yhteistyöryhmä kokoontuu 2–3 kertaa. Yhteistyöryhmän tehtävänä on yhteensovittaa aluekehitystoimintoja ja suunnata aluekehitysvaroja maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman avulla. Yhteistyöryhmän kustannukset katetaan pääsääntöisesti Euroopan aluekehitysrahaston tuesta.

Maakuntahallitus on nimennyt keskuudestaan käynnissä olevalle valtuustokaudelle maakunta-kaavaprosessissa ja muissa alueiden käyttöön liittyvissä tehtävissä tarpeelliseksi katsotun maankäytön ohjausryhmän (MOR). Toimintavuonna 2025 maankäytön ohjausryhmä kokoontuu tarvittaessa.

Aluesuunnittelu

Aluesuunnittelun vastuualueella muodostetaan näkemys maakunnan pitkän tähtäimen tavoitteelliseksi alueidenkäytöksi. Se linjaa maakuntakaavan ja liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen periaatteet. Suunnitelmat puolestaan luovat edellytykset merkittävien ympäristö- ja liikennevaikutuksia aiheuttavien alueiden, väylien ja kohteiden sekä palveluverkoston kestäväälle kehittämiselle. Suunnitelmien ja hankkeiden etenemistä ja rahoitusratkaisujen löytymistä edistetään sidosryhmäyhteistyöllä. Aluesuunnittelussa seurataan tilastojen ja paikkatietojen avulla maakunnan ja sen osien alueellista kehitystä suunnittelutyön tueksi.

Maakuntavaltuuston hyväksymän liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamiseksi liitto johtaa maakunnan jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä, ja yhteistyötä tehdään kuntien, ELY-keskusten ja muiden liikenneviranomaisten kanssa. Liitto on mukana Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimeenpanossa.

Liitto edistää kuntien alueidenkäyttöä laatimalla lausuntoja ja osallistumalla viranomaisneuvotteluihin sekä muuhun sidosryhmäyhteistyöhön.

Maakuntakaavoitus

Maakuntahallitus hyväksyi elokuussa 2024 Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2060 tavoitteet. Maakunnallisia tavoitteita asetettiin seitsemän eri teeman osalta, keskusverkko, elinkeinot ja kauppa, väestö ja asuminen, luonto ja virkistys, ympäristö ja luonnonvarat, liikenne sekä energia. Tavoitteisiin voi tutustua tämän linkin kautta: <https://urly.fi/3zKz>

Nyt kun maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin liittyvät tavoitteet, maakunnalliset tavoitteet on hyväksytty, keskitytään maakuntakaavatyössä kaavaluonnoksen laatimiseen. Vaihtoehtoisia suunnitteluratkaisuja luonnostellaan kartoille selvityksistä saatujen tulosten sekä kuntien ja eri sidosryhmien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Luonnosvaiheessa järjestetään kaikille avoimia työpajoja ja niihin kutsutaan laajasti eri sidosryhmiä ja luottamushenkilöitä.

Päijät-Hämeen maakuntakaavaan 2060 liittyvät ajankohtaiset aineistot löytyvät koko kaavan laatimisen ajan tältä sivustolta: <https://urly.fi/3qQj>

Liikennejärjestelmätyö

Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma viimeistellään toimintavuoden 2025 aikana hyväksymiskäsittelyyn maakuntavaltuustolle. Liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteiden toteutumista edistetään jatkuvan liikennejärjestelmätyön ja edunvalvonnan keinoin.

Liitto toteuttaa toimintavuonna 2025 jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä yhdessä kuntien, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä muiden liikenneviranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Alueiden käytön ja liikennejärjestelmän toteutuksen edistäminen

Päijät-Hämeen liitto osallistuu sopimuskumppanina Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen 2024–2035 toimeenpanoon ja seurantaan. MAL-sopimuksen toteuttaminen Lahden kaupunkiseudulla edistää osaltaan maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita. Lisäksi jatkuva liikennejärjestelmätyö yhteensovittaa kaupunkiseudulla tehtävää työtä koko maakunnan tavoitteisiin ja kansalliseen sekä kansainväliseen edunvalvontaan.

Maakunnan liitto edistää toimintavuonna 2025 kuntien maakäyttöä lausuntojen, viranomaisneuvottelujen ja muun sidosryhmätyöskentelyn avulla.

Aluekehitys

Aluekehityksen päätehtäviä ovat maakuntastrategian ja –ohjelman edistäminen ja toimeenpano. Tähän sisältyy myös älykkään erikoistumisen strategian tarkentaminen ja siihen liittyvien toimien tukeminen. Aluekehitystyöhön kuuluu keskeisenä osana myös rahoituksen - rakennerahastovarojen ja kansallisten rahoitusvälineiden - varojen jakaminen sekä näihin liittyvien hankkeiden ohjaaminen ja seuranta. Aluekehityksen vastuualue on myös aktiivisesti mukana monissa alueen koordinaatio- ja ennakointi

tehtävissä, joista yksi keskeisin on maakunnan yhteistyöryhmä ja sen sihteeristö. Kansainvälisillä hankkeilla ja verkostoilla vahvistetaan alueen kehittämistä ja TKI-kasvua.

Tulevan valtion aluehallintouudistuksen myötä Päijät-Häme liitetään suurella todennäköisyydellä osaksi Etelä-Suomen elinvoimakeskusta. Hämeen ELY-keskus on ollut erinomainen aluekehittämisen ja – rahoituksen kumppani, jota toivotaan myös sitten uudistetulta organisaatiolta.

Aluekehityksen rahoittaminen, rakennerahastojen hallinnointi ja ohjelmakauden 2021–2027 toiminta

Päijät-Hämeen liitolla on näkyvä rooli aluekehittämisen rahoituksen välittäjänä. Liitto myöntää maakuntaan Työ- ja elinkeinoministeriön Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen (AKKE) - rahoitusta ja valmistelee Euroopan unionin rakennerahastovarojen hankepäätökset. Liitto seuraa osarahoittamia hankkeita niin päättyneeltä kuin alkaneellakin ohjelmakaudella.

Päättyneen rakennerahastokauden (2014–2020) vaikuttavuuden arviointia tehdään vielä kevään aikana. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä ei ole valtion budjettiesityksessä kansallista aluekehittämisen AKKE- rahoitusta maakuntien liitoille. Liitolla on kuitenkin käytössä vielä pieniä erä kohdentamattomia tai palautuneita palautunutta rahoitusta, jota käytetään pieniin kehittämishankkeisiin ja myös Heinolan rakennemuutostilanteen rahoitus on kesken.

Rakennerahastojen ohjelmakauden 2021–2027 kansallisen EURA-2021 järjestelmän käyttöönotto on lähtenyt viiveellä käyntiin ohjelmistopuutteiden takia, jotka jatkuivat edelleen vuoden 2024 ajan. Kansallinen ohjelma toimintalinjoieneen määrittää pitkälti Päijät-Hämeen liiton aluekehittämisen mahdollisuudet. Aluekehittämisen vaikuttavuutta on vaikea kasvattaa maakuntien kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä, kun toisilla on moninkertaiset kehittämisvarat käytettävissä, siksi Päijät-Hämeeseen tulevien alueellisten rahoitusresurssien lisäksi alueen pitää pystyä generoimaan TKI- ja hankerahoitusta muista kansallisista ja kansainvälistä rahoituslähteistä.

Liitto seuraa aktiivisesti muiden rahoitusinstrumenttien tilannetta sekä kansallisesti että kansainvälisesti, vaikka niiden hakeminen ja myöntäminen kulkevatkin eri kautta. Lisäksi liitto koordinoi hanketoimintaa älykkään erikoistumisen kärkien kehittämistä hankkein ja muilla toimin. Älykkään erikoistumisen kärkien kansainvälisyyttä lisätään edelleen. Hanketyössä korostuu vuodelle 2025 vihreän siirtymän ohjelman edistäminen, elintarvikealan kansainväliset avaukset, kuntien ilmastotyön valmistelut. Myös avaus kulttuuritoiminnan kehittämistehtävään avaa mahdollisuuksia alueen oman kehittämisen lisäksi kansainvälisten toimien lisäämiseen.

Hankerahoituksen vaikuttavuuden ohjaukseen ja muuhun maakunnalliseen koordinaatioon liittyy maakunnan yhteistyöryhmän toiminta. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön roolia kehitetään edelleen laajan hanketyön koordinaation keskuksena. Alueen TKI:n tarjonnan, kysynnän ja rahoituksen kasvuun kiinnitetään erityistä huomioita. Maakunnallisen TKI-ryhmän ja tiedolla johtamisen yhteyttä ja TKI-kasvu vauhditetaan edelleen. Keskeisessä roolissa on alueen kasvuklusterityön tukeminen. Yhteistä kehittämistä auttaa, että LADEC laajenee koko maakunnan kattavaksi kehittämisyhtiöksi.

Vuoden 2024 aikana on käynnistetty maakuntastrategia 2050+ prosessi. Ensimmäisessä vaiheessa valmistuu visio joulukuun valtuustolle päätettäväksi. Kevään 2025 aikana tehdään alueella yhteistyössä strategian tavoitteet ja rakennetaan sisällöt, jotka luovat pohjaa syyskaudelle hyväksyttäväksi esitettävän maakuntaohjelman 2026–2029 ja älykkään erikoistumisen kärkien uudistamisen keskustelut osana strategiaprosessia.

Edunvalvonta ja kuntayhteistyö

Edunvalvonta

Päijät-Hämeen liitto toteuttaa edunvalvontaa yhteistyössä maakunnan kaupunkien, kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen, elinkeinoyhtiöiden ja elinkeinoelämän järjestöjen kanssa. Maakuntaliitto edistää jäsenkuntien ja maakunnan toimijoiden tavoitteita yhdessä vaalipiirin kansanedustajien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on edistää Päijät-Hämeen tavoitteiden toteutumista päätöksenteossa niin kansallisesti kuin EU-tasollakin.

Kansallisessa edunvalvonnassa vaikutetaan päätöksentekoon, valtion talousarvioon ja lainsäädäntöön. Kansainvälistä edunvalvontaa tehdään yhdessä Etelä-Suomen maakuntien, Helsinki EU Officen ja muiden sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on vaikuttaa erityisesti Euroopan unionin valmisteluun sekä kehittämis- ja investointirahoituksen kasvattamiseen maakunnan toimijoiden yhteistyöllä.

Edunvalvonnan painopisteet:

1. Päijät-Hämeen aseman vahvistaminen elintarviketeollisuuden kansallisena veturina
2. Vihreän siirtymän ja sähköisen liikenteen edistäminen
3. Osaamistason nostaminen ja TKI-panostusten kasvattaminen
4. Saavutettavuuden parantaminen

Maakuntaliitolla on jatkuvasti päivitettävä edunvalvontasuunnitelma, johon on kirjattu tarkemmin edunvalvonnan konkreettiset tavoitteet kuten Lentoradan edistäminen, Vt12 ja Vt24 kehittäminen, nykyisten raideyhteyksien parantaminen sekä Savon oikoradan edistäminen Itäradan vaihtoehtona. Edunvalvontahankkeet etenevät toimintavuonna, kun MAL-rahoituksella aloitetaan Vt12 Mankala-Tillola välin perusparannus ja laaditaan Savon oikoradan ajantasaisuusselvitys. Päijänteen merkitystä korostetaan osana maakunnan edunvalvontaa ja viestintää. Vesistömatkailussa ja vesiliikenteessä on suuri potentiaali Päijänteen alueella. Edunvalvonnalla pyritään edistämään myös järvimatkailulle elintärkeää toimivaa ja säännöllistä yhdysliikennettä.

Kuntayhteistyö

Päijät-Hämeen liitto edistää ja kehittää aktiivisesti alueen kuntien välistä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja sitä kautta tukea koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Kuntayhteistyön perustan muodostavat säännölliset kuntajohtajakokoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajafoorumin toiminta, joita Päijät-Hämeen liitto valmistelee ja koordinoi. Kuntia ja niiden välistä yhteistyötä tuetaan myös mm. antamalla asiantuntija-apua erilaisten lausuntojen ja kannanottojen laatimiseen, tuottamalla selvityksiä sekä järjestämällä kuntayhteistyötä edistäviä tilaisuuksia ja vastaamalla matkajärjestelyistä. Osana kuntayhteistyötä maakuntaliitto toteuttaa erilaisia maakunnallisia tavoitteita tukevia hankkeita.

Vastuu sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi vuoden 2023 alusta kunnilta hyvinvointialueelle. Osana kuntayhteistyötä seuraamme uudistuksen toteutumista ja tuemme kuntia hyvinvointialueen kanssa tehtävässä yhdyspinta- ja muussa yhteistyössä. Pelastustoimen järjestämisvastuiden siirtäminen ei vaikuttanut kuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun vastuisiin. Kuntien varautumiseen ja valmiussuunnittelun edistämiseksi perustettiin syksyllä 2023 Kuntaturva - työryhmä, jonka työtä koordinoidaan ja tuetaan osana kuntayhteistyötä.

Työvoimapaalveluissa valmistaudutaan vuoden 2025 alusta voimaan astuvaan uudistukseen, jossa vastuu työvoimapaalveluista siirtyy valtiolta kunnille. Uudistukseen liittyvien työllisyysalueiden valmistelu käynnistyi Päijät-Hämeessä alkuvuodesta 2023 ja jatkuu vuonna 2024. Vuoden 2025 alusta astuu voimaan kotoutumislain uudistus, jonka myötä myös vastuu kotoutumisesta siirtyy valtiolta kunnille. Liitto seuraa tiiviisti molempien uudistusten toimeenpanoa ja osallistuu aktiivisesti uudistuksiin liittyvään verkostoyhteistyöhön mm. tukemalla kuntia jatkossa lakisääteisten kuntakohtaisten kotoutumishjelmien valmistelussa. Päijät-Hämeen yhteinen vuosille 2021–2025 laadittu maahanmuutto-ohjelma ei uudistuksen jälkeen enää päde kuntien kotoutumishjelminä. Päijät-Hämeen liitto jatkaa kuitenkin myös kotoutumiseen liittyvän laajemmän sidosryhmäyhteistyön koordinoijana.

Kuntayhteistyö edistää myös kuntien ja hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden välistä yhteistyötä alueen asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä toimivien yhteistyörakenteiden luomiseksi.

Päijät-Häme - Suomen liikkuvien maakunta

Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta -hanke toteuttaa Liikkuva Päijät-Häme -ohjelmaa. Hankkeessa vahvistetaan kokonaisvaltaista, hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä sekä olemassa olevien resurssien maksimaalista käyttöä. Hanke tukee vaikuttavien toimintamallien vahvistamista ja käyttöönottoa kunnissa, hyvien käytäntöjen jakamista sekä kuntayhteistyön tiivistämistä. Myös alueen korkeakoulut ja oppilaitokset sekä elinkeinoelämän toimijat ovat mukana hankkeen toteuttamisessa.

Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelma edistää osaltaan hallitusohjelmaan kirjattua Suomi liikkeelle -ohjelmaa. Lisäksi urheilu ja liikunta (Sport) on tunnustettu Päijät-Hämeen vahvuudeksi ja älykkään erikoistumisen kärjeksi.

Päijät-Häme - Suomen liikkuvien maakunta -hanke rahoitetaan kuntien erillisrahoituksella.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisyys liittyy Päijät-Hämeen liiton kaikkiin toimintoihin. Kansainväliseen toimintaan osallistuvat liiton asiantuntijat ja hallinto. Kansainvälistä toimintaa pyritään vahvistamaan liiton tulevassa toiminnassa ja Päijät-Hämeen liitossa on jo tällä hetkellä useita omia kansainvälisen rahoituksen hankkeita. Uusia yhteistyökumppaneita ja hankepartnereita etsitään jatkossa paitsi kansallisesti myös maan rajojen ulkopuolelta.

Käytännössä kansainvälisyys kanavoituu pitkäjänteiseen, erityisesti EU –politiikkavaikuttamiseen aktiivisessa yhteistyössä Helsinki EU Officen ja maakunnan muiden toimijoiden kanssa (mm. Korkeakoulutoimijat ja elinkeinoyhtiöt, kaupungit ja kunnat). Lisäksi tavoitteena on rakentaa ja vahvistaa kansainvälisiä verkostoja maakunnalle tärkeillä osaamisalueilla, kuten elintarviketeollisuus, kiertotalous-, sähköinen liikenne, ympäristö- sekä liikunta ja urheilu.

Yhteistyötä CPMR-järjestössä (Conference of Peripheral Maritime Regions) tiivistetään muun muassa osallistumalla aktiivisesti Energy Working Groupin toimintaan. Energy Working Groupin puheenjohtajuus siirtyy Päijät-Hämeelle kesäkuussa 2025. Lisäksi liitto on mukana BSSSC:n eli Baltic Sea States Subregional Cooperation toiminnassa ja liitosta on nimetty edustaja BSSSC:n hallitukseen.

Kansainvälinen toiminta tukee edunvalvonnan, maakuntastrategian ja älykkään erikoistumisen tavoitteita:

1. Kansainvälisillä toiminnoilla on keskeinen asema maakunnalle määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja elinvoiman sekä vetovoiman lisäämiseksi.
2. Liitto vaikuttaa kansainvälisin toimin Päijät-Hämeen tunnettuuteen, edistää projektipartnereiden löytämistä verkostoista sekä kansainvälisen rahoituksen saamista maakunnan toimi joiden hankkeille yhteistyössä Helsinki EU Officen kanssa.
3. Liitto vaikuttaa Euroopan Unionin politiikkavalmisteluun, erityisesti EU:n alue- ja koheesio-, ympäristö- sekä liikennepolitiikan (TEN-T) lohkoilla.
4. Liitto osallistuu sellaisiin kansainvälisiin rahoitushakuihin, jotka tukevat maakuntastrategian tavoitteita.

Viestintä

Päijät-Hämeen liiton viestintä on johtamisen ja edunvalvonnan väline ja se tukee maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamista ja maineen kehittymistä. Viestimme valmisteilla olevista asioista, päätöksistä ja vaikuttamismahdollisuuksista ja jokainen työntekijä tuottaa sisältöjä omalta osaltaan. Viestinnän avulla myös sitoutamme sidosryhmiämme maakunnan kehittämiseen.

Järjestämme sekä liiton omia että yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa ajankohtaisiin asioihin liittyviä tapahtumia, verkostoitumis- ja vaikuttamistilaisuuksia. Päijät-Hämeen liitto koordinoi alueen kuntien viestijöiden säännölliset kokoukset.

Viestintäkanaviamme ovat oma verkkosivusto, sähköposti sekä sosiaalinen- ja paikallismedia. Syyskuussa 2024 aloitettiin julkaista kerran kuukaudessa maakuntastrategian ja maakuntakaavan uudistusprosessien yhteistä uutiskirjettä, jota julkaistaan edelleen myös vuonna 2025.

Päijät-Hämeen liitolla on erottuva ja moderni ilme, joka näkyy kaikessa liiton tuottamassa viestinnässä, aineistoissa ja verkkosivulla. Liitolla on käytössään logo sekä virallisissa yhteyksissä käytettävä päivitetty vaakunatunnus. Logot, fontit, tunnukset ja värit on määritelty Brändikirjassa.

Liiton viestintäsuunnitelma päivitetään syksyllä 2025.

Vuonna 2025 henkilökunnalle järjestetään vaikuttamisviestintä- ja tekoälykoulutusta.

Vuoden 2025 talousarvio

Yleinen taloudellinen tilanne

Suomen talouden taantumien pohja näyttäisi olevan ohitettu. Vuositasolla BKT kuitenkin supistuu 0,2 prosenttia vuonna 2024. Inflaation hidastuminen ja korkojen kääntyminen laskuun yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja kulutusta. Investoinnit kääntyvät kasvuun vuonna 2025. BKT kasvaa 1,7 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuonna 2026. Julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotus hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua ja nostavat hintoja ennustejakson alussa, kun taas työllisyystoimet kasvattavat työn tarjontaa läpi ennustejakson. Työllisyys laskee vuonna 2024, mutta kasvaa vuodesta 2025 lähtien tuotannon kasvun ja työllisyystoimien ansiosta. Vuoteen 2026 mennessä 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 7,2 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan olevan 3,7 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2024. Alijäämä alkaa kuitenkin vähitellen supistua talouden elpymisen sekä hallituksen toimien myötävaikutuksella. Vuonna 2025 alijäämä on 3,2 prosenttia ja vuonna 2028 2,1 prosenttia. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon suuret alijäämät sekä talouden heikko suhdanne kasvattavat velkasuhdetta nopeasti ennustejakson alussa. Tänä vuonna velkasuhde nousee yli 80 prosentin suhteessa BKT:hen, josta se kasvaa vähitellen 86 prosenttiin vuonna 2028. Kestävyysvajeen arvioidaan olevan 2 % suhteessa BKT:hen. (VM: Taloudellinen katsaus, syksy 2024)

Päijät-Hämeen näkymä

Päijät-Hämeen keskeisinä vahvuuksina ja vetovoimatekijöinä jatkavat vahvat kärkialat, panostukset ympäristöosaamiseen, logistisesti hyvä sijainti ja LUT-yliopiston kehittyminen Lahdessa. Alueen kärkialoihin lukeutuvat klusterit, joita ovat mm. sähköinen liikenne, sport/liikunta, Päijät-Hämeen viljaklusteri, kiertotalous-, muovi/materiaalit, metsä- ja puuteollisuus, sekä Lahden seudun meriklusteri, ovat vetäneet alueelle yritystoimintaa ja tukevat myös alueen elinvoimaa. Alueen yritysdynamiikka on hyvä: perheyriksiä on paljon sekä pienten ja keskisuurten yritysten kanta on vahva. LADEC laajentuu koko maakunnan kattavaksi kehittämissyhtiöksi.

Alueella on vireillä useita merkittäviä investointisuunnitelmia. Lahdessa odotetaan edelleen Fazerin uuden suklaatehtaan lopullista investointipäätöstä. Lahden kaupungin ja Fazerin välisiä yhteistyö- ja kiinteistökaupan esisopimuksia on jatkettu vuoden 2025 loppuun asti. Toteutuessaan tehdashanke toisi alueella satoja pysyviä työpaikkoja. Nordic Ren-Gas taas suunnittelee vetylaitosta Lahteen. Hankkeen toteutuessa laitos työllistäisi rakennusaikaan Lahden seudulla 200 henkilöä ja valmistuessaan tehtaalle noin 20 henkilöä. Suunnitellun mukaan vedyn tuotannon pitäisi alkaa vuonna 2026.

T-Media tutki tammikuussa Suomen kymmenen asukasluvultaan suurimman kaupungin veto- ja pitovoimaa kaupunkien potentiaalisten ja nykyisten asukkaiden näkökulmasta. Lahti sijoittui vertailun kahdeksanneksi Helsingin ja Vantaan edelle. Tampere jatkoi mittauksen vetovoimaisimpana kaupunkina.

Valtakunnallisesti vertailtuna Päijät-Hämeen aluetalouden tilanne on edelleen haastava. Maakunnan väkiluvun lasku on jatkunut, vaikka keskuskaupunki Lahden väkiluku onkin ollut hienoisessa nousussa. Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on edelleen selvästi koko maan keskiarvoa korkeammalla tasolla. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on Päijät-Hämeessä

maan kolmanneksi korkein heti Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen jälkeen ja Lahdessa työttömien työnhakijoiden osuus kymmenen suurimman kaupungin korkein.

Syksyllä 2024 toteutetun Suomen yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan suhdanneodotuksissa näkyy nousua kevääseen verrattuna, vaikka koko maan tasoon verrattuna jäädäänkin jonkin verran matalampiin lukemiin. Yleisen suhdannenäkymän saldoluku on Päijät-Hämeessä -4, kun se keväällä oli vielä -12. Koko maan vastaava luku on 0. Pk-yritysten investointihalukkuus on edelleen vaatimattomalla tasolla. Kaikilla päätoimialoilla on enemmän investointeja vähentäviä yrityksiä kuin niitä, joilla investointien odotetaan lisääntyvän.

Yleisen suhdannetilanteen huonontuminen näkyy myös Päijät-Hämeessä työmarkkinoiden heikentyneinä yleisnäkyminä. Työmarkkinoiden tilanteen voi silti arvioida pysyneen heikkoon suhdannetilanteeseen nähden yllättävän hyvänä.

Päijät-Hämeessä on myös koko maan keskiarvoa enemmän pk-yrittäjiä, jotka suunnittelevat henkilöstökustannusten karsimista irtisanomisilla. Maakunnan työttömyys onkin jo kääntynyt hienoiseen kasvuun, sillä työttömiä työnhakijoita oli helmikuussa neljä prosenttia enemmän kuin samaan aikaan edellisvuonna. Myös työttömien työnhakijoiden työvoimaosuus on kasvanut. Työttömien määrä on kasvanut useimmissa pääammattiryhmissä, mutta kasvu on ollut määrällisesti suurinta rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmässä. Tilanteeseen reagoidakseen Lahden kaupunki käynnisti haastekilpailun yhdessä Jyväskylän ja Kuopion kaupunkien kanssa. Haastekilpailussa etsittiin tiimejä kehittämään uudenlaisia palveluita, joiden avulla rakennusalan työttömät ja lomautetut voisivat löytää uuden työpaikan. Myös ulkomaalaisten työttömien määrässä on nähtävissä hienoista kasvua. Positiivisena ja koko maan kehitykseen nähden poikkeuksellisenä kehityksenä voidaan pitää maakunnassa edelleen jatkunutta pitkäaikaistyöttömyyden laskua. Päijät-Hämeen pitkäaikaistyöttömyys on supistunut peräti 12 prosenttia edellisvuodesta.

Tuoreimman Suomen Yrittäjien Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan Päijät-Hämeen alueen suurin ongelma on yleinen suhdanne. Yritysten työvoiman saatavuustilanne on parantunut hieman edellisvuodesta ja yhä aiempaa harvempi pk-yritys kokee työvoiman saatavuuden työllistämisen esteeksi. Työvoimaa on tarjolla aiempaa paremmin, kun työttömyys on kasvanut ja yrityksillä on aiempaa vähemmän kilpailua työvoimasta. Osaavan työvoiman saatavuus on Päijät-Hämeessä silti edelleen mainittava työllistämisen ja kasvu este. (TEM Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2024 ja 11.9.2024 julkaistu Pk-yritysbarometri)

Lähes kaikki Päijät-Hämeen kunnat tekivät ylijäämäisen tuloksen vuonna 2023. Vuosikate oli kaikilla positiivinen ja kaikkien taseet ylijäämäisiä. Aluetta kokonaisuutena tarkasteltaessa 2024 on tilinpäätösennusteiden perusteella toteutumassa toimintakatteiden osalta vähän talousarviota parempana. Myös tilikauden tulos on toteutumassa talousarviota parempana, joskin alijäämäisenä.

Päijät-Hämeessä kuntien eriytyminen talouden näkökulmasta vaikuttaa kiihtyvän. Ajureina ovat ikärakenne, sen muutos, palveluverkon jäykkyys ja rahoitusjärjestelmä. Painelaskelman perusteella taloustilanne on koko maassa heikkenevä. Erityisesti pienten, ikääntyneiden kuntien tilanne vaikuttaa heikolta. Kuntien taloustilanteiden eriytyminen vaikuttaa jatkuvan ja kiihtyvän

Koko maahan suhteutettuna Päijät-Hämeen veropaine vaikuttaa muihin alueisiin suhteutettuna kymmenenneksi suurimmalta. Veropaine Päijät-Hämeen kunnissa on noin 1,45 veroprosenttiyksikköä 2024-2030. (FCG; Päijät-Häme, kuntien painelaskelmat)

Kuntatalous

Ensimmäinen sote-uudistuksen jälkeinen vuosi 2023 oli kunnille monella tapaa poikkeuksellinen. Uudistus vaikutti merkittävästi sekä kuntien toimintaan että talouteen. Kuntatalouden, sisältäen kunnat ja kuntayhtymät, tulos oli vahva ja samalla toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi positiiviseksi. Kertaluonteisilla sote-uudistukseen liittyvillä tekijöillä oli olennainen vaikutus positiiviseen tulokseen. Lisäksi uudistus heijastui myös kuntatalouden lainakannan sekä rahavarojen huomattavaan vähentymiseen, kun sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät siirtyivät varoineen ja velkoineen osaksi hyvinvointialueita.

Taloustilanne oli hyvä myös kuntakohtaisesti tarkasteltuna. Tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien vuosikate oli koko 2000-luvun vahvin ja se riitti kattamaan selvästi sekä poistot että nettoinvestoinnit. Vuosikate ja tilikauden tulos olivat edellisvuoden tapaan vahvimmat suurissa, yli 100 000 asukkaan, kunnissa. Negatiivisten vuosi katteiden kuntien lukumäärä oli 12 ja kuntalain mukaiseen arviointimenettelyyn päätyviä uusia kuntia on mahdollisesti yksi tai kaksi. Tulonsiirtojen osuus valtiolta kunnille on pienentynyt ja on vuonna 2025 vajaa neljännes kuntien kokonaistuloista.

Sote-uudistuksen johdosta myös kuntien tulo- ja menorakenne muuttuivat merkittävästi vuonna 2023. Verotulojen kokonaismäärä supistui 46 prosenttia ja valtionosuudet pienivät noin kaksi kolmasosaa. Samanaikaisesti kuntien toiminta kulut puoliintuivat. Suurimmat vähennykset olivat palveluiden ostoissa, minkä myötä henkilöstökulut muodostivat suurimman osan toimintakuluista aiemman palvelujen ostojen sijaan. Sote-uudistuksen tulojen ja kustannusten siirron johdosta verotulojen, valtionosuuksien ja toimintakulujen reaalista muutosta on kuitenkin vaikea todentaa pelkästään tilinpäätöstietoja vertaamalla. (VM; Kuntatalousohjelma 2025–2028)

Talousarvion laadinnan perustelut

Käyttötalousosa

Maakuntavaltuuston hyväksymässä vuosien 2024–2026 taloussuunnitelmassa on jäsenkuntien maksuosuuden arvioitu kasvavan vuoden 2025 käyttömenoihin 2 prosenttia. Nyt laadittu talousarvioesitys perustuu jäsenkuntien maksuosuuden 3 %:n kasvuun. Vuosien 2026 ja 2027 kuntarahoitteisten käyttömenojen kasvuksi on arvioitu 2 %.

Korotuksella pyritään vastaamaan palkkojen sopimuskorotusten, inflaation ja hankkeiden omavastuuosuuksien tuomaan kustannusten nousuun. Lisäksi kuntayhteistyön toiminta rahoitettiin aiemmin erillisrahoituksella. Vuodesta 2024 alkaen kuntayhteistyön kulut ovat olleet osana käyttötaloutta.

Päijät-Hämeen liitto osallistuu toiminta- ja taloussuunnitelman ajanjaksolla sopimuskumppanina Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksen neuvotteluihin ja sopimuksen toimenpiteiden toteutukseen. Toimenpiteet perustuvat vuonna 2023 valmistuneeseen Lahden kaupunkiseutus suunnitelmaan.

Päijät-Hämeen liitto toteuttaa edunvalvontaa yhteistyössä maakunnan kaupunkien, kuntien, korkeakoulujen, oppilaitosten, elinkeino-yhtiön ja elinkeinoelämän järjestöjen kanssa. Maakuntaliitolla on jatkuvasti päivitettävä edunvalvontasuunnitelma, johon on kirjattu tarkemmin edunvalvonnan konkreettiset tavoitteet kuten Lentoradan edistäminen, Vt12 ja Vt24 kehittäminen, nykyisten raideyhteyksien parantaminen sekä Savon oikoradan edistäminen Itäradan vaihtoehtona. Päijänteen merkitystä korostetaan osana maakunnan edunvalvontaa ja viestintää.

Päijät-Hämeen aluekehitys perustuu maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian toteuttamiseen. Keskeinen ohjelmatyöväline on Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma ja sen tehokas toimeenpano alueella. Liitto on myöntänyt maakuntaan kansallista tukirahoitusta (AKKE), mutta rahoitusta ei enää ole myönnetty maakuntien aluekehitykseen vuodelle 2025. Liitto ohjaa ja seuraa osarahoittamia hankkeita ohjelmakaudella. Hanketyössä korostuu maakuntastrategiaa täsmentävä vihreän siirtymän ohjelma ja TKI-resurssien kasvattaminen. Ohjelmatyössä tehdään kuntien ja sidosryhmien kanssa mm. ilmastonmuutoksen ehkäisyä, energiatehokkuuden ja kiertotalouden uudistavia toimia alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä avaa mahdollisuuksia alueen oman kehittämisen lisäksi kansainvälisten toimien lisäämiseen.

Liitolla on aikaisemmilta vuosilta ylijäämää yhteensä 913 636,72 euroa.

Maakuntahallituksen esityksessä vuoden 2025 talousarvioksi toimintatuotot ovat yhteensä 3 339 627 euroa ja toimintakulut 3 381 953 euroa. Jäsenkuntien maksuosuus liiton menoihin on 2 461 280 euroa. Maksuosuuslaskelma on liitteenä.

Talousarvioesitykseen sisältyy myös seuraavat hankkeet ja kuntarahoitusosuudet:

Päijät-Hämeen kuntien ilmastosuunnitelmat

Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä

LOTTI

Tuulivoiman maisemaselvitys ja vuorovaikutus

Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu

CCRI

CEI BOOST

Climate Go

DeCo

STEP-UP

ACTIVE-ID

PROSPERO

Change(K)now!

ENERGIO

Yhdenvertaisuuden ytimestä

HARVEST

Päijät-Häme – Suomen liikkuvin maakunta

Lahden Yliopistokampus

Vuoden 2025 talousarvio on laadittu niin, että sillä pystytään toteuttamaan toimintasuunnitelmaan valitut painopisteet.

Luottamushenkilöhallinto

Toimintatuotot

Luottamushenkilöhallinnon toimintatuotot 155 000 euroa koostuu:

- Jäsenkuntien maksuosuuksista 152 000 euroa
- Euroopan aluekehitysrahaston tuesta 3 000 euroa

Toimintakulut

Luottamushenkilöhallinnon kokonaiskulut ovat yhteensä 155 000 euroa.

Talousarviossa on varauduttu Etelä-Suomen maakuntien yhteiskokouksiin, edustajainkokoukseen, kolmeen maakuntavaltuuston kokoukseen, kymmeneen maakuntahallituksen kokoukseen ja seitsemään tarkastuslautakunnan kokoukseen.

Luottamushenkilöhallinnossa on otettu huomioon myös maakunnan yhteistyöryhmän toiminnasta aiheutuvat kustannukset, joiksi on arvioitu 3 000 euroa. Kustannukset katetaan Euroopan aluekehitysrahaston tuesta.

Varsinainen toiminta

Toimintatuotot

Varsinaisen toiminnan toimintatuotot 2 331 280 euroa koostuu:

- Jäsenkuntien maksuosuuksista 2 309 280 euroa
- Muista tuista ja avustuksista 7 000 euroa
- Muut tuotot 15 000 euroa

Toimintakulut

Varsinaisen toiminnan kokonaiskulut ovat 2 303 000 euroa, mikä on 2,5 prosenttia enemmän kuin kuluvana vuonna.

Kokonaiskuluista henkilöstökulujen osuus on noin 70 prosenttia. Toimintavuonna henkilöstökulut kasvoivat 3 prosenttia kuluvasta vuodesta.

Palvelujen ostoihin on varattu 527 000 euroa, mikä on 5,4 prosenttia enemmän kuin kuluvana vuonna.

Projektit

Toimintatuotot

Taulukko 2 Toimintatuotot

Projektien toimintatuotot:	
Päijät-Hämeen kuntien ilmastosuunnitelmat	20 028 €
Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä	0 €
LOTTI	133 015 €
Tuulivoiman maisemaselvitys ja vuorovaikutus	30 300 €
Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu	50 000 €
CCRI	14 288 €
CEI BOOST	43 014 €
Climate Go	37 281 €
DeCo	21 996 €
STEP-UP	58 263 €
ACTIVE-ID	50 290 €
PROSPERO	39 833 €
Change(K)now!	60 531 €
ENERGIO	43 700 €
Yhdenvertaisuuden ytimessä	32 933 €
HARVEST	30 875 €
Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta	87 000 €
Lahden Yliopistokampus	100 000 €
Yhteensä	853 347 €

Taulukko 3 Toimintakulut

Projektien toimintakulut:	
Päijät-Hämeen kuntien ilmastosuunnitelmat	20 028 €
Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä	15 775 €
LOTTI	136 426 €
Tuulivoiman maisemaselvitys ja vuorovaikutus	43 286 €
Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu	50 000 €
CCRI	20 412 €
CEI BOOST	45 760 €
Climate Go	39 661 €
DeCo	23 356 €
STEP-UP	60 923 €
ACTIVE-ID	52 677 €
PROSPERO	41 492 €
Change(K)now!	66 372 €
ENERGIO	46 000 €
Yhdenvertaisuuden ytimessä	43 910 €
HARVEST	30 875 €
Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta	87 000 €
Lahden Yliopistokampus	100 000 €
Yhteensä	923 953 €

Päijät-Hämeen kuntien ilmastosuunnitelmat

Päijät-Hämeen liitto koordinoi seitsemän kunnan ilmastosuunnitelmien laatimista ympäristöministeriön myöntämän avustuksen kautta. Hollolan kunta on hakenut avustuksen muiden kuntien puolesta ja saanut tukipäätöksen 283 000 euron rahoituksesta. Avustuksen myöntäminen perustui päivitetyn ilmastolain vaatimuksiin, joita ollaan muuttamassa, mutta jo myönnettyt hankkeet toteutetaan avustuspäätöksen mukaisesti. Päijät-Hämeessä on tarkoituksenmukaista toteuttaa kokonaisuus Päijät-Hämeen liiton vetämänä palkkaamalla osa-aikainen projektipäällikkö ja kokoaikainen projektikoordinaattori.

Hollolan kunnan kanssa on laadittu sopimus kattaen liiton palkkakustannukset (sivukulut), hallinto- ja matkakustannukset. Hanke kartoittaa ja arvioi merkittävimmät päästövähennystoimenpiteet kunnissa, sekä kokoaa ehdotuksen ilmastosuunnitelmista, niiden seurannasta ja raportoinnista kuntiin. Prosessi osallistaa

laajasti niin kuntien henkilöstöä, päättäjiä, asukkaita kuin yrityksiäkin. Ilmastosuunnitelmat viedään kunnanvaltuustojen hyväksyttäväksi loppuvuodesta 2024.

Hankkeen toteutusaika 1.8.2023–31.3.2025, ympäristöministeriö.

Kulttuuritoiminnan kehittämistehtävä

Päijät-Hämeen kulttuuriverkko -nimisessä kehittämistehtävässä on tavoitteena edistää kuntien kulttuuritoimen työntekijöiden ja alueen kulttuuritoimijoiden verkostoitumista, kehittää heidän ja sidosryhmien osaamista sekä kokeilla uutena toimintamuotona maakuntataiteilijoiden työskentelyä alueella. Kulttuurin edistäminen osana aluekehitystä on yksi maakuntien liittojen lakisääteisistä tehtävistä. Laissa kuntien kulttuuritoiminnasta on määritelty mahdollisuus kulttuurin alueellisiin kehittämistehtäviin. Kehittämistehtävän rahoitusta haettiin elokuussa 2022 opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Erillisrahoitetun tehtävän tavoiteltu kesto on 1.1.2023–31.12.2024, opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus. Hankkeen toteuttamiselle on haettu jatkoaikaa 30.4.2025 asti.

LOTTI

Verkostohankkeen tavoitteena on luoda uudelleen paikallisia identiteettejä ja paikallisia osaamiskokonaisuuksia ja hyödyntää niitä uusien mahdollisuuksien edistämiseksi alueellisilla älykkään erikoistumisen aloilla. LOTTIN yleisenä tavoitteena on parantaa alueellisten viranomaisten valmiuksia suunnitella ja toteuttaa politiikkaa, joka edistää innovatiivista, kestävää ja kansalaisvetoista siirtymää, jota ohjaavat uudistuvat teolliset perinteet ja identiteetti.

Interreg Europe –ohjelmaan on haettu yhdessä eurooppalaisten kumppanien kanssa LOTTI-hanketta, joka yhdistää teollisen muutoksen ja alueellisen identiteetin. Hankkeen partnerimaakunnat ovat kokeneet perinteisen tuotanto- ja talousrakenteen muutoksia ja haasteita. Nämä rakenteet, jotka aiemmin muodostivat perustan paikalliselle identiteetille, ja johon asukkaat samaistuivat, ovat nyt siirtymävaiheessa. Siirtymään liittyy sekä digitaalisia että vihreitä elementtejä.

Hankkeen toteutusaika on 1.3.2023–28.2.2027, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/lotti/>

Tuulivoiman maisemaselvitys ja vuorovaikutus

Ympäristöministeriö myönsi kesäkuussa 2023 Päijät-Hämeen liitolle avustusta tuulivoiman maisemaselvitykselle ja tuulivoiman hyväksyttävyyteen liittyvään vuorovaikutukseen. Avustuksella laaditaan maakuntakaavassa tarkasteltavista tuulivoimatuotantoalueista maisemavaikutusten arviointi, sisältäen näkyvyysanalyysin ja havainnekuvia.

Sosiaalisen hyväksyttävyyden kasvattamiseksi tuulivoiman osalta vuorovaikutukseen on kaavaprosessin aikana syytä erityisesti panostaa ja käydä alueen eri toimijoiden kanssa ongelmanratkaisuun tähtäävää keskustelua. Ympäristöministeriön myöntämällä avustuksella on toteutettu vuorovaikutustyötä tuulivoiman hyväksyttävyyteen liittyen.

Muutoshakemuksella on haettu Ympäristöministeriön hyväksyntä siihen, että osa myönnetystä rahoituksesta käytetään maakunnallisen aurinkovoimapotentialin selvitykseen. Muutos on hyväksytty Ympäristöministeriössä ja aurinkovoimapotentialin selvitystyö on käynnissä.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2024–31.10.2025, ympäristöministeriö.

Päijät-Hämeen vaikuttajakoulu

Päijät-Hämeen Vaikuttajakoulu on kansalaispätevyyttä ja demokratiataitoja edistävä puoluepoliittisesti sitoutumaton hanke, joka tuo yhteen kuntarajat ylittäen vaikuttamisesta ja politiikasta kiinnostuneita toisella asteella olevia nuoria oppimaan merkittävien yhteiskunnallisten instituutioiden ja organisaatioiden toiminnasta nonformaalein väylin. Vaikuttajakoulu pyrkii vastaamaan yhä kasvavaan demokratiavajeeseen, polarisaatioon ja medialukutaidon vähenemiseen luomalla vuoropuhelua päättäjien, asiantuntijoiden ja nuorten välille. Vaikuttajakoulu kannustaa hakeutumaan esimerkiksi Euroopan unioniin töihin, asettumaan vaaleissa ehdolle sekä olemaan itselle sopivalla tavalla yhteiskunnallisesti aktiivinen.

Vaikuttajakoulun vuosibudjetti 25 osallistujalle on n. 50 000 euroa, jolla toteutetaan lukuisia vierailuja (n.10–12) eri yhteiskunnallisiin instituutioihin ja organisaatioihin, kuten eduskuntaan, kunnallishallintoon, EU-edustustoihin Suomessa sekä kansainvälistymisekskursion Brysseliin tutustumaan Euroopan unioniin. Päijät-Hämeen Vaikuttajakoulu tekee yhteistyötä Varsinais-Suomen Vaikuttajakoulun kanssa.

Hankkeen toteutusaika on 1.9.2024-30.6.2025. Erasmus + -rahoitusta haetaan kansainvälistymisekskursiota varten.

CCRI

Tukihanke mahdollistaa aktiivisen toiminnan CCRI-verkostossa ja rahoitusohjelmien hyödyntämisen Päijät-Hämeen investointitoimenpiteiden tueksi.

EU:n Circular Cities and Regions Initiative (CCRI) on alueille ja kaupungeille suunnattu kehittämisohjelma. Lahti ja Päijät-Häme ovat mukana myös kansallisessa Kiertotaloutta edistävän vapaaehtoisen green deal -sitoumuksessa, johon osallistuu laajasti erilaisia kansallisia toimijoita. Valitut CCRI -alueet tekevät tiivistä yhteistyötä ohjelmatoimiston ja toistensa kanssa johtaakseen Euroopan kiertotalouden muutosta. Toteuttamiseen voi saada rahoitusta mm. Horisontti Eurooppa –ohjelmasta ja jo yksi Horisonttihanke on jo saatu alueelle, mutta myös kumppanuuksia ja rahoitusta saattaa tulla OECD:n ja Euroopan Investointipankin ohjelma- ja rahoitustyön kautta. Hankkeelle haetaan jatkoaikaa syyskuun 2025 loppuun (ent. 31.12.2024).

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2023–30.9.2025, AKKE-hanke.

CEI BOOST

Hankkeen tavoitteena on lisätä digitaalisten innovaatioiden käyttöä tukemaan kiertotaloutta alueellisesti pk-yrityksissä RIS3 sektoreilla. Hankkeessa tutkitaan, kehitetään ja testataan lähestymistapoja ja työkaluja, joilla voidaan arvioida, vahvistaa ja tukea alueellisten kiertotalousinnovaatioiden ekosysteemejä metropolien ulkopuolisilla alueilla ja nousevilla alueilla Euroopassa, jotka jäävät jälkeen EU:n asettamasta vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteesta.

Tavoitteena on kannustaa ja tukea kestävien digitaalisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa kiertotaloudessa, erityisesti uusiin teknologioihin liittyen (esim. tekoäly, robotiikka, digitaaliset kaksoiset, teollinen symbioosi, lohkoketju) ja varmistaa, että ratkaisuja käytetään nopeuttamaan siirtymää kestäväan kiertotalouteen. Tähän liittyy älykkään erikoistumisen strategioiden parantaminen, rahoitusinstrumenttien kehittäminen ja pilottihanke, jolla edistetään pk-yritysten, kaupunkien ja kansalaisten kestävien, digitaalisesti mahdollistavien ratkaisujen käyttämistä kiertotaloudessa.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2023–31.12.2026, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/cei-boost/>

ClimateGO

Verkostohanke tukee alueita ja kaupunkeja päätöksenteon kehittämisessä entistä pitkäjänteisempään ja kestävyyskriisin huomioivaan suuntaan. Hanke edistää ymmärrystä ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta sekä varmistaa ennakoivaa päätöksentekoa, jossa ilmastonmuutoksen hillitsemis- ja sopeutumistoimenpiteet tukevat toisiaan. Hankkeen ansiosta hankekumppaneilla ja niiden sidosryhmillä on paremmat valmiudet kehittää ja toteuttaa tehokasta ilmastopolitiikkaa ja ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimenpiteitä.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–31.3.2028, Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/interreg-europe-hanke-climatego/>

DeCo

Verkostohanke kehittää kestävästä ja kiertotalouden mukaista suunnittelua, tuotantoa ja valmistusta. Hanke tukee EU:n asettamia päästövähennystavoitteita ja komission pyrkimystä tehdä kestäviä tuotteita EU:n normi, vauhdittaa kiertotalouden liiketoimintamalleja ja vahvistaa kuluttajia toimijoina vihreässä siirtymässä. Hankkeessa tunnistetaan kestävä ja kiertotaloussuunnittelun sekä kestävä tuotannon ja valmistuksen hyviä käytäntöjä ja jaetaan kokemuksia ja tietämystä Euroopan alueiden toimialojen välillä.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–31.3.2028, Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/deco/>

STEP UP

STEP UP -hankkeessa kehitetään toimia, jotka edistävät kävelyä liikkumismuotona sekä vapaa-ajan aktiviteettina. Kävelyn lisäämisellä edistetään ympäristötavoitteita, hiilineutraaliutta sekä vähennetään liikkumattomuudesta aiheutuvia kansanterveydellisiä haittoja ja kustannuksia. Hankkeen aikana lisätään yhteistyötä sekä vaihdetaan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä hankkeeseen osallistuvien kesken. STEP UP -hanke toteuttaa omalta osaltaan Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelmaa tiiviissä yhteistyössä Päijät-Hämeen kuntien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–30.6.2028, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/step-up/>

ACTIVE ID

Euroopan laajuinen ACTIVE ID -hanke kehittää toimintaympäristöä, jossa Sports & Leisure (liikunta ja vapaa-aika) pk-yritykset voivat olla merkittäviä alueellisen talouskasvun vetureita. Alan innovaatioekosysteemissä parannetaan edellytyksiä kohdata haasteita, jotka haittaavat pk-yritysten innovaatiokykyä: mm. rahoituksen puute, heikot yhteydet alueelliseen TKI-toimintaan, digitaalisten taitojen puute ja rajattu ymmärrys markkinoiden tarpeista. Hanke yhdistää toimialoja ja luo mahdollisuuksia innovaatioiden edistämiseksi. Kansainvälisesti monipuolisesti verkottuneen hankkeen avulla voidaan löytää lisäarvoa tuottavia yhteistyötapoja Päijät-Hämeen eri alojen sidosryhmien kesken (urheilu, matkailu ja vapaa-aika, ICT) tukemaan pk-yritysten kasvua, mikä johtaa uusiin tarpeisiin perustuviin tuotteisiin ja palveluihin.

Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024–30.6.2028, rahoitusohjelma Interreg Europe, <https://paijat-hame.fi/active-id/>

PROSPERO

PROSPERO-hankkeessa on tavoitteena kulttuuri- ja luovien alojen kehittäminen. Kansainvälisellä, alueiden välisellä yhteistyöllä voidaan kehittää mainittuja aloja mm. rakentamaan alueista inklusiivisempia ja sosiaalisesti kestävämpiä. Alat voivat olla myös vihreän kasvun vauhdittajia. Hankkeessa aloja tarkastellaan talouskasvun ja sosiaalisen kestävyuden risteyskohdassa. Tavoitteena on myös rakentaa Päijät-Hämeeseen kulttuuri- ja luovien alojen verkosto, joka voi kehittää TKI-osaamista ja investointeja alueella. Hanke toteuttaa Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -ohjelmaa.

Hankehakemus on arvioitavana. Tavoiteltu toteutusaika on 1.4.2025–31.3.2029, rahoitusohjelma Interreg Europe

Change(K)now!

Verkostohankkeen tavoitteena on edistää asennemuutosta ruoan toimitusjärjestelmissä kertakäyttöisyydestä monikäyttöiseen astiastoon ja pakkauksiin erilaisissa käyttöyhteyksissä. Projekti on suunnattu kunnille ja kunnallisille toimijoille, alueella toimiville ruoan toimitusyrityksille ja erityisesti alueen asukkaille. Nämä tahot voivat edistää ruoan toimitusjärjestelmien kiertotaloutta ottamalla käyttöön kestäviä ratkaisuja ja muuttamalla rutiineja ja käyttäytymistä. Change(K)now! -hanke luo pilotteja ja testaa niitä innovoimalla olemassa olevia kiertotalousratkaisuja ruoan toimitukseen ja pakkaukseen.

Hankkeen toteutusaika on 1.11.2023–31.10.2027, Interreg Baltic Sea Region, <https://paijat-hame.fi/changeknow/>

ENERGIO

Hankkeessa tehdään maakunta- ja kuntatason energiasuunnitelmia vihreän siirtymän mahdollistamiseksi. Työssä hyödynnetään aiemmassa Horisontti-hankkeessa kehitettyä Policy Cloud -työkalua. Työkalun avulla osallistetaan keskeiset sidosryhmät ja lisätään samalla heidän osaamistaan energiasektorilla. Hanketta koordinoi CERTH Kreikasta ja mukana on partnereita neljästä muusta euroopan maasta. Päijät-Hämeestä mukana ovat Päijät-Hämeen liitto ja LAB-ammattikorkeakoulu.

Hankehakemus on arvioitavana LIFE-ohjelmaan, toteutusaika 2025-2027 (2028).

Yhdenvertaisuuden ytimessä

Kaikukortti on toimintamalli, joka mahdollistaa tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevien osallistumisen kulttuuriin ja taiteeseen. Kortilla asiakas voi saada itselleen lippuja esimerkiksi museoihin tai teattereihin. Valtakunnallinen toimintamalli ei ole käytössä Päijät-Hämeessä. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa haetussa hankkeessa otetaan kortti käyttöön maakunnassa ja pilotoidaan toimintaa yhdessä asiakasryhmien kanssa, jotka myös osallistuvat toimintamallin kehittämiseen. Tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon ja sukupuolivähemmistöjen huomioiminen toiminnassa. Hanke toteuttaa Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -ohjelmaa.

Hankehakemus on arvioitavana Hämeen ELY-keskuksella, haettuna rahoituksena ESR+. Tavoiteltu toteutusaika 1.1.2025-30.6.2027.

HARVEST

Hankkeen tavoitteena on lisätä maaseutualueiden kapasiteettia ilmastonmutokseen sopeutumisessa sekä biokierron ja luonnon monimuotoisuuden lisäämisessä. Hankkeessa perustetaan Living Labit neljälle edelläkävijäalueelle (Front Runner) sekä neljälle seuraaja-alueelle (Follower) Euroopassa. Päijät-

Häme on mukana seuraaja-alueena ja toistaa Latviassa tehtävän pilotin luonnon monimuotoisuuteen sekä vieraslajeihin liittyen. Hanketta koordinoi The Lisbon Council for Economic Competitiveness ASBL

Hankehakemus on arvioitavana Horisontti-ohjelmaan, toteutusaika 2025-2027 (2028).

Päijät-Häme - Suomen liikkuvien maakunta

Päijät-Häme – Suomen liikkuvien maakunta -hanke toteuttaa Liikkuva Päijät-Häme -ohjelmaa. Hankkeessa vahvistetaan kokonaisvaltaista, hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä sekä olemassa olevien resurssien maksimaalista käyttöä. Hanke tukee vaikuttavien toimintamallien vahvistamista ja käyttöönottoa kunnissa, hyvien käytäntöjen jakamista sekä kuntayhteistyön tiivistämistä. Myös elinkeinoelämän toimijat otetaan mukaan hankkeen toteuttamiseen.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2024–31.12.2026, kuntien erillisrahoitus. <https://paijat-hame.fi/projektit/suomen-liikkuvien-maakunta/>

Lahden Yliopistokampus rahoitus

Talousarviossa on varauduttu vuosittain 100 000 euron kuntarahoitusosuuteen, joka kanavoidaan Päijät-Hämeen liiton kautta Lahden Yliopistokampuksen rahoitukseen.

Muut hankevaraukset

Päijät-Hämeen liitto on mahdollisesti mukana uusissa kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa, jotka toteuttavat maakuntastrategiaa. Maakunnassa valmistellaan kansainvälisiin hakuihin hankkeita, joissa liiton tukirooli on usein tarpeellinen teema- ja politiikkaohjauksen kannalta. Näissä tuki ilmaistaan pääsääntöisesti tukikirjeellä ja mahdollisesti osallistumalla ohjaukseen henkilöstöresursseja käyttämällä.

Käyttötalousosa

Päijät-Hämeen liiton hallinnossa ja taloudenhoidossa noudatetaan kuntalain säännöksiä. Kunta lain 110 §:n mukaan yhtymävaltuusto hyväksyy liitolle seuraavaksi vuodeksi talousarvion. Sen hyväksymisen yhteydessä hyväksytään myös taloussuunnitelma kolmeksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään liiton toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan niin, että ne toteuttavat strategiaa ja edellytykset liiton tehtävien hoitamiseen turvataan.

Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Taloussuunnitelmassa tulee päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Kuntalain 110 §:n 4 momentin mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kuntayhtymän toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Liiton hallintosäännön 39 §:n mukaan maakuntavaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Käyttötalousosassa valtuusto asettaa toiminnalliset tavoitteet sekä osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot nettomääräisinä.

Taulukko 4 Käyttötalousosa

Maakuntahallitus	TA 2023 euro	TA 2024 euro	TA 2025 euro	TS 2026 1 000 euro	TS 2027 1 000 euro
Luottamushenkilöhallinto					
Toimintatuotot	160 000	155 000	155 000	150	150
Toimintakulut	160 000	155 000	155 000	150	150
Toimintakate	0	0	0	0	0
Varsinainen toiminta					
Toimintatuotot	2 190 992	2 279 592	2 331 280	2 385	2 435
Toimintakulut	2 099 900	2 246 000	2 303 000	2 350	2 403
Toimintakate	91 092	33 592	28 280	35	32
Projektit					
Toimintatuotot	864 175	970 827	853 347	779	508
Toimintakulut	988 340	1 076 879	923 953	816	528
Toimintakate	-124 165	-106 052	-70 606	-37	-20

Tuloslaskelmaosa

Taulukko 5 Tuloslaskelma

	TP 2023 euro	TA 2024 euro	TA 2025 euro	TS 2026 1 000 euro	TS 2027 1 000 euro
Toimintatuotot					
Myyntituotot	2 311 352	2 389 592	2 461 280	2 510	2 560
Tuet ja avustukset	47 210	25 000	10 000	10	10
Muut toimintatuotot	29 030	20 000	15 000	15	15
Projektien toimintatuotot	745 133	970 827	853 347	779	508
Toimintatuotot yhteensä	3 132 725	3 405 419	3 339 627	3 314	3 093
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	- 1 535 474	-1 639 000	-1 687 100	-1 730	-1 763
Palvelujen ostot	- 552 932	- 548 100	-577 200	-580	-590
Aineet, tarvikkeet, tavarat	- 41 795	- 42 000	-35 200	-32	-37
Muut kulut	- 164 343	- 171 900	-158 500	-158	-163
Projektien toimintakulut	- 793 481	- 1 076 879	-923 953	- 816	- 528
Toimintakulut yhteensä	- 3 088 025	- 3 477 879	-3 381 953	-3 316	-3 081
Toimintakate	44 700	-72 460	-42 326	-2	12
Korkotuotot	0	400	100	0	0
Muut rahoitustuotot	6 017	0	0	0	0
Korkokulut	52	200	-100	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	5 964	200	0	0	0
Vuosikate	50 664	-72 260	-42 326	-2	12
Suunnitelmapoistot	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	50 664	-72 260	-42 326	-2	12
Tilikauden alijäämä/ylijäämä	50 664	-72 260	-42 326	-2	12

Tuloslaskelmaosa osoittaa, miten tulo-rahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korko- ja muihin menoihin sekä poistoihin ja arvonalennuksiin. Tuloslaskelmaosan mukaan vuoden 2025 alijäämä on 42 326 euroa.

Rahoitusosa

Taulukko 6 Rahoitusosa

	TP 2023 euroa	TP 2024 euroa	TA 2025 euroa	TS 2026 1 000 euroa	TS 2027 1 000 euroa
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Vuosikate	50 664	- 72 260	-42 326	-2	12
Yhteensä	50 664	-72 260	-42 326	-2	12
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
- Toimeksiantojen varojen ja po:n muutokset	-322	0	0	0	0
- Saamisten muutos	-14 491	0	0	0	0
- Korottomien velkojen muutos	352 788	0	0	0	0
Yhteensä	337 975	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	388 639	-72 260	-42 326	-2	12

Rahoitusosassa osoitetaan, miten talousarvio vaikuttaa maksuvalmiuteen, kuinka paljon tarvitaan tulo-rahoituksen lisäksi pääomarahoitusta investointeihin ja lainanlyhennyksiin sekä miten rahoitustarve katetaan ja kuinka suuri on rahoitusjäämä ja kuinka se katetaan.

Liitteet

Jäsenkuntien vuoden 2025 maksuosuudet

	Asukasluku 31.12.2023		Maksuosuus liiton menoihin K ä y t t ö m e n o t				Yliopisto- kampus	Liikkuvin maakunta	Yhteensä PHL + Yliopistok. + Liik- kuvin maakunta
	Asukkaat	%	TA 2024	TA 2025 2024 + 3 %	Muutos 2024–2025				
					€	%			
Asikkala	7 968	3,90 %	93 631	95 909	2 278	2,43	3 897	3 390	103 196
Hartola	2 531	1,24 %	30 073	30 465	392	1,30	1 238	1 077	32 780
Heinola	17 953	8,78 %	211 833	216 097	4 265	2,01	8 780	7 638	232 516
Hollola	22 885	11,19 %	268 053	275 463	7 410	2,76	11 192	9 737	296 392
Iitti	6 444	3,15 %	75 989	77 565	1 576	2,07	3 151	2 742	83 459
Kärkölä	4 114	2,01 %	49 047	49 520	472	0,96	2 012	1 750	53 282
Lahti	120 693	59,02 %	1 404 058	1 452 762	48 704	3,47	59 025	51 351	1 563 138
Orimattila	15 669	7,66 %	183 839	188 605	4 766	2,59	7 663	6 667	202 935
Padasjoki	2 726	1,33 %	32 129	32 812	683	2,13	1 333	1 160	35 305
Sysmä	3 496	1,71 %	40 939	42 081	1 142	2,79	1 710	1 487	45 278
Yhteensä	204 479	100,00 %	2 389 592	2 461 280	71 688	3,00	100 000	87 000	2 648 280

Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme

Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme

Päijät-Hämeen liitto | Hämeenkatu 9 A, PL 50

, 15111 Lahti | toimisto@paijat-hame.fi

Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme